

BORZSÁK ISTVÁN

HABENT SUA FATA LIBELLI

Adalék Csokonai kéziratos hagyatékához

Kőríz Imre kedves tanítványom 2002. november 6-án kelt leveléhez négy (90–93. számozású) elhalványult fénymásolatot mellékel, melyeket egy pesti antikváriumban („még hozzá egy Berzsenyi-kötetben”) talált. A másolati példány 91. lapjának tetején olvasható későbbi bejegyzés így hangzik: „Borszák Böske kedveskedése. Csokonai eredetije [utólag kiegészítve:] – kézirata. Monor, II/17. 1903.”

Nem tudhatjuk, hogy a bejegyzés eszközlője kinek akart a Csokonai-versekkel kedveskedni, azt viszont tudjuk, hogy az illető Böske apám unokanővére volt. A családi érintettségnél érdekesebb az a kérdés, milyen úton-módon sodródhatott egy Csokonai-kézirat – egészben vagy részben – egy monori tanító otthonába?

Erre a kérdésre családi múltunk néhány mozzanatának ismertetésével válaszolhatunk. Illés Sándor családtörténeti kutatásai során tisztázódott, hogy egyik felmenője, Csokonai Vitéz József szadai tanító 1808 és 1820 között a szomszédos Fóton, vagyis abban a faluban tevékenykedett, ahol az én dédapám, Borszák András (1803–1877) született és – ezek szerint – Csokonai Vitéz József keze alatt (is) nevelkedett. Erről a körülményről a családi hagyomány nem tudott, amiképpen arról sem, hogy dédapám milyen indíttatás folytán került a fóti iskolából a *losonci* református gimnáziumba, ahol 1825 szeptemberében „cum calculo partim classis 1^{ae}, partim eminentiae” érettnak nyilvánított. (Ezután Debrecenben folytatott teológiai tanulmányokat.) Valószínűsíthető, hogy egy másik tanítója, Krekut György jóvoltából, aki Losoncról jött, hogy a Fóttal határos Veresegyháza és Szada kántortanítójaként oktassa a gondjaira bízott falusi gyermekeket. (Itt jegyzem meg, hogy Fáy András szeme szolgabírói minőségében egy itteni iskolai látogatása során akadt meg szépnyám, Sziráki Zsuzsanna hasonló nevű unokahúgán, Sziráki Zsuzsikán; az ő kedvéért vásárolta meg később azt a szőlőt, ahol egy szüreten – 1842-ben – a *Fóti dal* először hangzott el: „Felfelé megy borban a gyöngy, jól teszi...”)

Arra gondolunk, hogy a nyílt eszű falusi fiúra nemcsak Krekut mester figyelt fel, hanem kollégája, a költő *unokaöccse* is, és előhaladását – egyebek közt – a Csokonai-hagyaték némely oda származott reliktumával is segítette vagy jutalmazta.

Dédapánk gondos iskolamester (a monori ref. egyház közbecsülést érdemlő rektor-tanítója) volt, aki népes családjának minden tagjáról tehetsége szerint szépen gondoskodott; a középső – Sándor – fiának (az én nagyapámnak) diákkorában ajándékozott Kisfaludy-kötetet ma is híven őrzöm. Nem állhat útjában semmi annak a feltételezésnek,

hogy az ereklyeként tisztelt Csokonai-kéziratot sok gyermeke közül a legfiatalabbra, az 1856-ban született – bibliai nevű – Benjámira („Borzsák Böske” apjára) hagyta. Így maradhatott meg a dédapai házban, a monori Mátyás király utca 4. szám alatt, nevezett nagynéném otthonában.

A kiindulásul szolgáló fénymásolatokat a Magyar Tudományos Akadémia kéziratárában helyeztem el, a Csokonai-életmű hivatott kutatói ott tanulmányozhatják.